

Gekweekt met de vangkooi

Verkenning naar illegale praktijken in de handel
in wilde Europese vogels in Nederland

Maart 2007

Stroming BV in opdracht van Vogelbescherming Nederland

Arnold van Kreveld

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4	Wetgeving en opsporing
2	Kweek en vangst	4.1	Wetgeving 28
2.1	Vogelhoudersverenigingen	4.2	Opsporing 29
2.2	Kweek	5	Conclusies
2.3	Vangst	8	6 Aanbevelingen
2.4	Het ringsysteem	11	Bijlage 1 - inbeslagnames 2003-2006 36
3	Handel		Bijlage 2 - op beurzen en op internet (door particulieren) aangeboden inheemse vogels 37
3.1	Inbeslagnames	14	Literatuur
3.2	Beurzen en tentoonstellingen	17	
3.3	Internet	21	
3.4	Prijzen	24	
3.5	Internationale handel	25	
3.6	De vogelhouderscultuur	26	

Een inbeslaggenomen bosuil

1 Inleiding

“De onwettige vogelvangst en vogelhandel hebben weer veel van onze aandacht gevergd. Het staat voor ons vast, dat die bedrijven talrijker zijn dan menigeeen veronderstelt, en tevens, dat zij een grooteren bloei bereikt hebben, dan ons lief is. .. Wij hopen te kunnen bereiken, dat het toezicht op den uitvoer aan deze onwettige praktijken paal en perk zal stellen. Er zijn plaatsen in het Zuiden, waar nog rustig een z.g. 'vogelbeurs' gehouden wordt.”

Bovenstaande tekst is afkomstig uit het jaarverslag van Vogelbescherming uit 1936/1937. Het zou echter ook nu kunnen worden geschreven, zij het dat er inmiddels in het hele land op tal van plaatsen vogelbeurzen worden gehouden.

Aanwijzingen dat de vogelvangst en -handel sinds de verruiming van de wetgeving in 1997 en 2002 sterk lijken te zijn toegenomen komen uit verschillende bronnen, waaronder politie, incidenteel bezoek aan vogelbeurzen en signalen uit de achterban van Vogelbescherming Nederland.

Vogelbescherming Nederland heeft Bureau Stroming opdracht gegeven een verkennend onderzoek uit te voeren om antwoord te krijgen op de volgende vragen:

- Klopt het beeld van een toenemende legale en illegale vangst van en handel in Europese uit het wild afkomstige vogels in Nederland?
- Is er sprake van een breed probleem of lijkt het te gaan om incidenten?

In de maanden maart 2006 tot en met januari 2007 zijn diverse vogelbeurzen, -markten, -tentoonstellingen, een roofvogelkwekerij en een opvangcentrum voor inbeslaggenomen vogels bezocht. Er zijn gesprekken gevoerd met opsporingsambtenaren, medewerkers van Justitie en organisaties die werken aan de bescherming van vogels.

Ook met vogelhouders en valkeniers is gesproken. Om een kijk achter de schermen te krijgen vond een deel van de gesprekken plaats op beurzen. Verder is informatie verkregen uit rapporten, persberichten, tijdschriften van vogelhouders en van internet.

Alle personen die in het kader van dit onderzoek hun medewerking hebben verleend worden daarvoor hartelijk bedankt. Uit oogpunt van vertrouwelijkheid worden hier geen namen genoemd.

2 Kweek en vangst

Sinds 1997 mogen alle inheemse vogels worden gehouden indien ze een goed passende gesloten voeding dragen. De achterliggende redenering is dat vogels met een goed passende voeding in gevangenschap gekweekt zouden moeten zijn omdat deze alleen bij hele jonge vogels zou zijn aan te brengen. In dit hoofdstuk wordt bekeken of deze aanname juist is.

2.1 VOGELHOUDERSVERENIGINGEN

In Nederland worden bijna 3,5 miljoen zang- en siervogels gehouden. Jaarlijks worden zo'n 580.000 ringen voor exotische en Europese vogels afgegeven. Er is een ringplicht voor Europese vogels, vogels van de CITES A lijst (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora) en voor vogels die meedoen aan tentoonstellingen (Raad voor Dierenaangelegenheden, 2006). Nederland telt enkele tienduizenden georganiseerde vogelhouders. De Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers (de grootste vogelbond van Nederland) meldt op haar site per 1 januari 2006 31.000 leden te hebben. Dit betreft voornamelijk houders van exotische vogels, kanaries of parkieten. Het AID jaar-verslag van 2000 gaat uit van 55.000 vogelhouders waarvan zo'n 5.500 zich bezig zouden houden met inheemse soorten. Dit rapport richt zich op deze laatste groep en de gevolgen van het grotendeels vrijgeven van het bezit van, en de handel in, de in Nederland voorkomende soorten.

Vogelhouders reageerden verheugd toen alle soorten inheemse vogels vanaf 1997 mochten worden gehouden. Het blad 'Onze Vogels' (augustus 1997) van de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers meldt:

“Mochten wij tot nu toe alleen maar de 13 z.g. Europese cultuurvogels houden, vanaf 11 juli 1997 mogen wij alle gekweekte, dus van een vaste voeding voorziene, Europese vogels houden.”

Maar omdat de vangst van vogels is verboden, is het probleem hoe de vogelhouders legaal aan nieuwe soorten kunnen komen. 'Onze Vogels' (augustus 1998):

“Echter, waar halen we nu snel al die gefokte, nu toegestane vogels vandaan? Natuurlijk komt er wel het een en ander boven water aan vogels die tot voor kort illegaal gehouden en gefokt werden. Evenwel is dit niet de enige mogelijkheid. In enkele andere landen was het langer mogelijk tal van vogels te houden die nu ook voor ons toegankelijk zijn. In Duitsland mogen al sinds lang nagenoeg alle vogels gehouden worden... In Groot-Brittannië mag men in principe elke vogel houden, als men maar kan aantonen dat die gefokt is uit

legaal gehouden ouders... In Italië mag vrij veel en kan men vergunningen vrij eenvoudig krijgen."

Een maand later (september 1998) vult Onze Vogels aan:

"Hoe komt men aan goed kweekmateriaal? In Nederland zal er best wel wat boven water komen. Zoeken in andere Europese landen is ook nogal problematisch: men wil in het algemeen wel ruilen maar niet verkopen. Ligt dus allemaal niet zo makkelijk."

Kennelijk wordt in die andere landen waar al langer inheemse vogels mogen worden gehouden maar moeizaam gekweekt met deze soorten. Als er goed gekweekt zou worden was het immers geen probleem om aan deze soorten te komen. Dit is een indicatie dat ook in Nederland de gekweekte aantallen niet snel aan de vraag zullen kunnen voldoen.

Hoewel er dus van wordt uitgegaan dat er wel illegale vogels boven zullen komen drijven - en dit opvallend genoeg eerder wordt verwelkomd dan veroordeeld - meldt de bond ook:

"...het wil echter ook zeggen dat U zich aan de wet dient te houden en regels zijn er nu eenmaal om te worden nageleefd."

2.2 KWEEK

Sommige vogelsoorten planten zich eenvoudig voort in gevangenschap, terwijl andere soorten alleen met grote moeite door specialisten zijn te kweken.

Volgens Van Mingeroet (2001) in zijn standaardwerk 'Europese vogels. Kweken en tentoonstellen', zijn barmsijs, **kneu** en groenling de gemakkelijkste inheemse zangvogels om in gevangenschap te kweken. Ook met sijs, frater, putter en huis- en ringmus zijn volgens hem goede resultaten te behalen. Goudvink, rietgors, geelgors, haakbek en kruisbek zijn een stap verder. De pestvogel noemt hij een van de moeilijkste.

Van een flink aantal soorten zijn kleurvarianties (mutaties) bekend. Zo zijn er barmsijsen in de kleuren bruin, agaat, isabel, gepareld en pastel. Ook witte vlaamse gaaien en bruine eksters worden inmiddels gekweekt. Het verkrijgbaar zijn van kleurvarianties wijst op kweek in redelijke aantallen met de betreffende soort.

De catalogus van de Open Europese Cultuurvogel 2005 (Rosmalen) noemt veel nakweek met: sijs, kleine en grote barmsijs, putter, groenling en goudvink. Van al deze soorten waren op de tentoonstelling mutaties beschikbaar. Ook in redelijke aantallen genoemd - inclusief mutaties - worden vink, **huismus**, ringmus, spreeuw en zanglijster. Meerdere exemplaren van minimaal 2 kwekers, maar zonder mutaties, waren er van: europese kanarie, **kneu**, frater, geelgors, kruisbek, haakbek, baardmanneltje en appelvink. De volgende soorten werden slechts door 1 kweker tentoongesteld: **grauwe gors**, rietgors, zwartkopgors, keep, grijskopputter (oostelijke ondersoort uit Azië), grote kruisbek, witstuitbarmsijs, graspieper, kalenderleeuwerik, merel, pestvogel, heggenmus, boompieper, roodborst en verschillende soorten kwikstaarten.

De in vet aangegeven vogelnamen zijn soorten die in ons land sterk in aantal achteruit gaan of zelfs dreigen te verdwijnen, deze soorten staan op de Rode Lijst.

Soorten die op andere tentoonstellingen en beurzen wel werden aangetroffen (geringd), maar die ontbraken op deze specialistische tentoonstelling waren: zwarte roodstaart, kleine karekiet, blauwborst, grote lijster en **hop**. Tijdens een tentoonstelling van de Algemene Nederlandse Bond van Vogelhouders (januari 2007) werden bovendien als nakweek bestempelde exemplaren getoond van buidelmees, grauwe klauwier, sneeuwgorst en waterpieper.

Dat er tussen 1997 en 2007 een enorme groei is geweest in het aantal inheemse vogelsoorten dat wordt gehouden en (geclaimed als) gekweekt is dus eenvoudig aan te tonen.

Veel inheemse soorten zijn echter erg lastig te kweken. In het blad *Onze Vogels* van oktober 2000 staat dat het kweken van vinken lastig is, zeker indien de jongen door het kweekkoppel worden grootgebracht in plaats van met handopfok. En dat terwijl de vink al decennia in gevangenschap wordt gehouden en de soort ook niet uitgesproken onrustig is in een kooi of volièrre. Ook over **hop**, **veldleeuwerik**, haakbek, grote lijster en spreeuw wordt in verschillende artikelen aangegeven dat de kweek verre van eenvoudig is.

In een artikel in *Onze Vogels* (november 2005) wordt aangegeven dat in 1970 voornamelijk werd gekweekt met groenlingen, vinken, putters en sijzen:

“Gekweekt werd er monjesmaat en er hing rondom de kweek een nevel van geheimzinnigheid... die verdween toen er voor het in het bezit hebben van Europese vogels meer vrijheden kwamen.”

De doorbraak kwam volgens dit artikel toen vogels per kweekpaar een kweekbox (kleine volièrre) kregen:

*“Momenteel worden er veel (grote) putters en (grote) goudvinken gekweekt... Nieuwe soorten waarmee gekweekt wordt, zijn haakbekken, kruisbekken, appelvinken en gorzen zoals bijvoorbeeld ortolanen... Roodborstjes, diverse soorten mezen, tapuiten, leeuweriken, spreeuwen, zanglijsters, kwikstaarten, roodstaarten, boomklevers, blauwborsten en zelfs **hoppen** en bijeneters zijn reeds in Nederlandse volièrres geboren.”*

Een maand later (december 2005) meldt *Onze Vogels* dat de Europese vruchten en insecteneters steeds meer in de belangstelling komen te staan en dat er elk jaar weer nieuwe eerste kweek resultaten bij komen. Op www.cultuurvogels.nl staat te lezen dat er de laatste jaren goede kweekresultaten zouden zijn behaald met het baardmannetje.

Maar zelfs vogels die als EK (eigen kweek) op een tentoonstelling worden beoordeeld zijn niet per definitie in gevangenschap gekweekt. Het blad van de Algemene Nederlandse Bond van Vogelhouders (*Vogelvreugd*, 4/2006) geeft het volgende voorbeeld:

“Je staat te kijken bij kooien waarin Buidelmezen zitten. In de catalogus achter het aantal waarderingspunten staat ‘eigen kweek’. Het mannetje van deze vogel trekt de poot waaraan de ring zit steeds op in de buikveren, doet zelfs verwoede pogingen om die ring er met de snavel af te krijgen... eigen kweek?”

Uit de Standaard Europese Cultuurvogel 2006 blijkt duidelijk dat de steeds ruimere wetgeving (zie 4.1) het houden van, en kweken met, steeds meer inheemse soorten enorm stimuleert:

“De wetgeving rond het houden van Europese Cultuurvogels is op 1 april 2002 met de inwerkingtreding van de nieuwe Flora en Fauna wet verder versoepeld. ...Deze versoepeling van de wetgeving is voor de houder van Europese Cultuurvogels een geweldige stimulans geweest. Tal van soorten die tot nu toe niet of nauwelijks gehouden en gekweekt werden worden de laatste jaren door kwekers geshowd.”

De versoepeling van de wetgeving in 2002 heeft ook het houden van, en kweken met, roofvogels en uilen enorm gestimuleerd. Met name kerkuil, maar ook buizerd, torenvalk en bosuil, worden sinds enkele jaren door particulieren gekweekt in gevangenschap. **Kerkuilen** blijken zich erg gemakkelijk voort te planten en worden ook wel ‘Barnevelders’ genoemd. Andere soorten zoals de havik planten zich in gevangenschap echter nauwelijks voort.

De vraag waar al die eerste kweekparen vandaan komen wordt meestal niet gesteld in de bladen en op de websites van de vogelhouders. Wel valt in een enkel kweekverslag te lezen dat er uit het buitenland nakweekvogels worden gehaald die in Nederland (nog) niet legaal verkrijgbaar zijn.

Dat professionele vogelhouders en handelaren succesvol kweken met soms zeer zeldzame soorten leidt geen twijfel. Wel blijft vaak onduidelijk waar de oudervogels vandaan komen. Ook is voor de kweek met sommige soorten regelmatig ‘vers bloed’ nodig. Vers bloed (meestal gaat het om in het wild gevangen vogels) is nodig als de genetische variatie van de vogels waarmee in gevangenschap wordt gekweekt onvoldoende is voor instandhouding van een gezonde populatie.

Het feit dat met bepaalde soorten weinig gekweekt wordt (b.v. baardman, **gele kwikstaart**), terwijl die soorten op bepaalde momenten op markten en beurzen wel in aantallen te koop worden aangeboden, doet op zijn minst vermoeden dat het hier om wildvang gaat.

Overigens garandeert succesvolle kweek met soorten zoals sijs en barmsijs niet dat er geen in het wild gevangen vogels van deze soorten worden aangeboden (zie 3.1 en 3.2).

Sijzen in vogelopvangcentrum

2.3 VANGST

Opsporingsinstanties komen regelmatig op het spoor van illegale vogelvangsters.

In de Jachtopzichter van maart 2006 wordt een inbeslagname beschreven:

“Op 26 januari 2006 worden bij een gerichte controle op 4 adressen in Almelo 142 beschermde vogels in beslag genomen. Later worden er nog eens 20 vogels in beslag genomen die weliswaar een vaste voeding hebben, maar niet een die voldoet aan de eisen (bijv. een te grote ring). Ook heeft een deel van deze vogels beschadigde pootjes. Verder worden 8 klepkooien, 3 mistnetten, 1 slagnet, 5 hengels met lijmtop, heel veel lijmstokjes, muizenlijm, een gazen vangkooi en diverse lokkooitjes aangetroffen.”

Deze inbeslagname geeft een goed beeld van hoe de illegale vangst werkt en het circuit waarin dit gebeurt. Veelal gaat het om netwerken (nationaal en internationaal) waarbij tientallen tot vele honderden vogels worden gevangen, illegaal geringd (zie 2.4) en verhandeld.

Bij Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer bestaat geen goed inzicht in de omvang van illegale vangst van vogels in hun terreinen. Uit een evaluatie van het toezicht bij Natuurmonumenten (2006) wordt vogelvangen wel als probleem genoemd door een aantal beheerders.

Illegale vangst vindt echter veelal buiten natuurgebieden plaats, o.a. in eigen achtertuinen, tuinen van anderen, volks- en groentetuinen, ruigtes, parken en nestkasten. Daarbij wordt o.a. gebruik gemaakt van klepkooien, molenkooien, mistnetten, klapnetten, lijmstokken, lijmdraden en bossen met lijmtakken.

Soms gaat dat heel kleinschalig zoals verschillende verhalen op nieuwsgroepen op internet illustreren (<http://forum.fok.nl/topic/803453/2/25>):

“Een jaar of 10 geleden deed ik dat ook, wist ik toen veel dat dat verboden was. Een kennis met volière gaf mij 5 gulden per sijsje, er zat namelijk een hele groep bij ons in de buurt en ze kwamen allemaal bij ons in de tuin zitten op de pindanetjes. Ik geloof dat ik er toch wel een stuk of 30 gevangen heb. Die kennis vertelde dat het voor zijn hobby was hij had namelijk wel meer van dat soort vogeltjes. Toen hij het mij een jaar later weer vroeg heb ik het afgewezen, ik wist inmiddels al van

Vogelvangplaats met lijmstokken

Kneu in lijmstokken

Verschillende bij een inbeslagname aangetroffen vangnetten en -kooien

iemand anders met een volière dat die beestjes eerst schoongemaakt worden met aceton, een ring om de poten gedrukt word en daarna voor grof geld verkocht werden, de helft gaat meestal dood omdat ze niet kunnen wennen aan een volière. Ik wist dat hij in een bosje in de buurt ook lijfstokjes had hangen omdat daar een groep goudvinken zat. Hij ging daar altijd op vaste tijden kijken dus was het voor de politie makkelijk hem aan te houden nadat ik ze gebeld had. Het grapje heeft hem ongeveer 6000,- gulden boete gekost en hij werd uit de vogelvereniging gezet. Ik geloof dat hij nu alleen nog parkieten heeft.”

Vogels worden ook wel gelokt met lokvogels, audio-installaties (afdraaien van vogelgeluiden) of door op bepaalde plekken enkele dagen of weken te voederen en daarna een mistnet op te stellen. Er worden zelfs vogels gestolen uit volières van vogelhouders. Behalve zangvogels, worden ook roof-, waad- en watervogels illegaal gevangen. Uit verschillende onderzoeken van justitie is inmiddels een goed beeld ontstaan van hoe de illegale vangst en handel werkt:

Na 2002 zijn eerst de gemakkelijkste soorten roofvogels en uilen in het wild gevangen en nagekweekt. **Kerkuilen** en torenvalken nestelen vaak in nestkasten en de jonge vogels of eieren zijn dus eenvoudig uit te halen. Eieren worden eerst in een broedmachine uitgebroed. De jonge vogels worden geringd en met de hand opgefokt. Mochten er vogels sterven dan gaan deze naar een preparateur, want ook dode vogels zijn handel.

Omdat voor roofvogels en uilen vergunningen nodig zijn moeten de illegale vogels worden witgewassen. Daar zijn verschillende manieren voor. Soms wordt een ring en vergunning gebruikt van een eerder gestorven soortgenoot. Ook is het mogelijk op valse gronden vergunningen aan te vragen, bijv. door een kopie van de vergunning van een in gevangenschap aanwezig paar te sturen en te beweren dat dit het ouderpaar van de geroofde jongen betreft. Daarnaast zijn er manieren om vogels via o.a. Duitsland en Hongarije wit te wassen.

Er bestaat binnen de illegale netwerken van vangers, vergunningaanvragers, ringers en handelaren een zogenaamde 50%-regeling waarbij iemand voor elke twee illegale jonge vogels er één gelegaliseerd terug krijgt. Nu kerkuil en enkele andere soorten regelmatig worden aangeboden en ook gekweekt en de prijzen flink zijn gedaald komt er steeds meer vraag naar exclusievere soorten. Kiekendieven en boomvalk zijn in kleine kring momenteel zeer gewild en er worden prijzen betaald tussen de € 1000,- en € 2000,- per vogel.

Hier volgen nog enkele in het kader van dit onderzoek gevonden voorbeelden van en aanwijzingen voor illegale vangst en handel:

- Op verschillende plekken m.n. in Noord-Brabant zijn haviknesten uitgehaald, waarbij op de stam van de nestboom sporen van klimijzers zijn gevonden.
- In 2003 is een nest van een slechtvalk op een centrale uitgehaald. Ook het vervollegselsel en vermoedelijk het eerste legselsel van het volgende jaar zijn uitgehaald. Nadat maatregelen waren genomen slaagden de slechtvalken er wel in een nest jongen groot te brengen (Geneijgen 2003).
- In het voorjaar van 2005 was in West-Twente een broedgeval van de zeldzame grauwe klauwier (Rode Lijstsoort in Nederland). Toen het legselsel compleet was, waren beide oudervogels ineens verdwenen. Na controle van de nestplaats, bleek het nest te zijn uitgehaald.
- In Twente werden bij nestkastcontroles jonge bonte vliegenvangers met gesloten voetringen aangetroffen. De eigenaar van de ringen verklaarde de ringen al enige tijd te missen en gaf aan *“blij te zijn te weten waar ze gebleven waren”*.
- In het kader van dit onderzoek adviseerde een vogelhouder nooit je adres af te geven als je vogels in de achtertuin houdt. Dit omdat de verkopende partij anders mogelijk de vogels weer zou (laten) stelen.
- Bij een inbeslagname in Nederland werd een keurig geringde barmsijs aangetroffen. Toen de ring nader werd bestudeerd bleek deze afkomstig van een Engels ringstation voor trekvogels.
- Een liefhebber van eenden merkt in het blad *Aviornis* (april 2006) over zijn schuwe wintertalingen op: *“Ik heb mij laten vertellen dat er bij wintertalingen al eens wildvang voorkomt en misschien was dat hier wel het geval”*.

Klimsporen op een boom

Leeg Haviksnest

- Er zijn verschillende voorbeelden van vrijwilligers bij vogelwerkgroepen die in de handel zitten en door hun vrijwilligerswerk op het spoor kwamen van nesten van o.a. roofvogels en uilen.
- Veel weidevogels worden beschermd. Nesten worden gemarkeerd met vlaggetjes om er voor te zorgen dat de boer niet per ongeluk de nesten vernietigd. Van handelaren in o.a. Kievit en grutto is bekend dat zij de vlaggetjes gebruiken om nesten te vinden.
- Vangers van vogels maken gebruik van de kennis van vogelaars en vrijwilligers, zoals die bijvoorbeeld via internet bekend wordt gemaakt (o.a. op websites met waarnemingen). Personen met kwade bedoelingen kunnen zo vrijelijk beschikken over informatie over het voorkomen van inheemse wilde vogelsoorten. Dit kan vogelvangsters rechtstreeks leiden naar de exacte (nest)locaties.

2.4 HET RINGSYSTEEM

In 2004 onderzocht de AID in hoeverre de aanvraag van vogelringen bij de diverse vogelbonden overeenkomt met het daadwerkelijke aantal gehouden (geboren) vogels bij vogelhouders (AID jaarverslag 2004). De conclusie uit het AID-onderzoek is dat er meer vogelringen worden aangevraagd dan dat er gefokte vogels worden geboren. De AID spreekt het vermoeden uit dat de ringen gebruikt worden voor in het wild gevangen vogels.

Het is vrij eenvoudig om aan ringen te komen. Deze moeten worden aangevraagd via vogelhoudersverenigingen. Let wel, men hoeft geen lid te zijn van een vogelhoudersvereniging om ringen aan te kunnen vragen. Tijdens onderzoek voor dit rapport werd een geval genoemd van een vogelhouder die slechts enkele vogels zou houden. Bij zijn vereniging vroeg hij 1000 ringen aan. Dit vond de ringcommissaris een te hoog aantal, maar in plaats van zelf polshoogte te nemen of de autoriteiten in te schakelen besloot hij 350 in plaats van 1000 ringen af te geven. De vogelhouder wist vervolgens via vrienden bij andere verenigingen nog twee maal 350 ringen los te krijgen.

Afgifte, controle en administratie van de ringen is in handen gegeven van de vogelhoudersverenigingen. Er is geen sprake van, noch de mogelijkheid tot, goede, onafhankelijke en inzichtelijke controle. De gebrekkige opzet van het ringsysteem, gecombineerd met een controle van dit systeem die grotendeels plaatsvindt binnen de wereld van de vogelhouders, werkt de illegale handel in de hand.

Vogelhoudersverenigingen verdienen bovendien aan het verkopen van ringen, zoals Aviornis meldt in haar blad (februari 2006):

“Bedenk dat u door uw ringen bij Aviornis te bestellen, onze organisatie en indirect uzelf steunt! Plaats dus uw bestelling nú, wanneer u dit niet al gedaan heeft!”

Er is dus duidelijk sprake van een ongewenste belangenverstrengeling. Immers, een goede controle voor afgifte van ringen door een vereniging kan leiden tot een daling van de inkomsten van diezelfde vereniging. Ook kan het leden kosten. Daar komt bij dat een besluit om iemand ringen te weigeren in de meeste gevallen geen enkel effect zal hebben, omdat de kans groot is dat een andere vereniging deze ringen wel verstrekt.

Een bij het ringen van een volwassen vogel gebroken poot

Zoals gemeld in verschillende voorbeelden in 2.3 en hier onder beschreven worden ook volwassen vogels geringd. De aanname waarop het beleid is gebaseerd, namelijk dat uitsluitend bij jonge vogels een gesloten voetring om de poot gedaan kan worden, is onjuist.

Vogelbescherming Vlaanderen heeft gedetailleerd beschreven (mei 2003) op welke manieren ringen worden aangebracht bij in het wild gevangen vogels.

Enkele Nederlandse experts op het vlak van de opsporing van illegale handel in Europese vogels hebben in het kader van dit onderzoek aangegeven dat de situatie in Nederland niet fundamenteel verschilt van die zoals beschreven voor België. De volgende technieken worden in het genoemde rapport onderscheiden:

- Doorzagen van ringen, aanbrengen en weer terugbuigen. Soms wordt de ring met soldeerbout, superlijm of stift bijgewerkt om het zaagvlak minder te laten opvallen.
- Vergroten van de binnendiameter van de ring door het wegnemen van materiaal, bijvoorbeeld met vijl of door uitboren of uitfrezen.
- Vergroten van de binnendiameter van de ring zonder het wegnemen van materiaal, o.a. met hamer en spijker of een ponstang zoals gebruikt voor het aanbrengen van extra gaten in een riem. Soms wordt de ring vervolgens weer met een tang dicht geknepen.
- Gebruik van te grote voetringen.

Het ringen van wilde vogels gaat niet zachtzinnig. Regelmatig worden vogels met beschadigde pootjes aangetroffen bij inbeslagnames en zelfs op beurzen en tentoonstellingen. Er wordt veel kracht gebruikt om een (min of meer) passende gesloten voetring aan te brengen bij een volwassen vogel. Dit leidt regelmatig tot ongelukken en zelfs tot sterfte tijdens het ringen.

Er zijn professionele omringers actief. Vaak zijn dit geen vogelhouders. In België zijn aanhoudingen verricht waarbij handelaren in het bezit waren van duizenden ringen (aangevraagd en verkregen bij verenigingen) en vele ongeringde vogels.

Het volgende AID-persbericht van 3 februari 2006 geeft een Nederland's voorbeeld:

“De Algemene Inspectiedienst (AID) van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft bij een vogelhandelaar in de provincie Groningen 61 beschermde inheemse vogels in beslag genomen. Van de 76 aanwezige vogels werd bij 61 geconstateerd dat er is geknoeid met de pootringen. Een groot deel van de vogels is geringd met beschadigde of te grote ringen. Veel vogels hebben hierdoor beschadigde poten. Hierdoor bestaat het vermoeden dat de vogels in het wild zijn gevangen en later zijn voorzien van pootringen om daarmee de schijn te wekken dat ze zijn gekweekt. De naadloos gesloten ringen mogen alleen worden aangebracht bij jonge vogels die in gevangenschap zijn gekweekt. Deze pootringen worden uitgegeven door de Nederlandse vogelbonden. Tegen de handelaar is proces-verbaal opgemaakt voor overtreding van de Flora en Faunawet.”

De meeste inbeslagnames betreft zangvogels, maar bronnen binnen de politie en vogelhouderskringen geven aan dat ook eenden, steltlopers, roofvogels en uilen in het wild worden gevangen en vervolgens geringd. Soorten die worden genoemd zijn o.a. sperwer en boomvalk. Er zijn in het kader van dit onderzoek geen harde aanwijzingen gevonden voor de claim dat roofvogels in het nest zouden worden geringd, in het nest gelaten om door de ouders te worden grootgebracht en vervolgens worden uitgehaald vlak voor het uitvliegen. De Werkgroep Roofvogels Nederland (WRN) controleert in Nederland jaarlijks duizenden nesten en heeft nooit geringde jongen gevonden. Wel worden jonge roofvogels uit het nest gehaald, geringd en met de hand groot gebracht (zie 2.3).

Apparatuur voor het illegaal ringen van kooivogels

3 Handel

Er zijn verschillende manieren om een beeld te krijgen van de handel in inheemse vogels. Het aantal inbeslagnames geeft een direct inzicht. Verder is er veel informatie te vinden op beurzen en tentoonstellingen en op internet. Gesprekken met opsporingsambtenaren en (kritische) vogelhouders geven extra inzicht. In dit hoofdstuk wordt verder gekeken naar twee factoren die van invloed zijn op de omvang van de (il)legale handel: de prijzen die voor vogels worden betaald en de cultuur binnen deze hobby. Het belang van dit laatste punt moet niet worden onderschat; een bloeiende illegale vogelhandel is alleen mogelijk als deze wordt geaccepteerd binnen de kringen van vogelhouders.

3.1 INBESLAGNAMES

De door LASER/IBG (Ministerie van LNV) verzamelde inbeslagnames over de jaren 2003-2006 werden bestudeerd. Veel inbeslagnames betreft kleine aantallen. Soms gaat het om 1 vink of 2 putters. Maar er worden ook grote partijen in beslag genomen met daarin soorten die in Nederland niet voorkomen en dus het land moeten zijn binnengesmokkeld, zoals blijkt uit een inbeslagname uit april 2005 in Eindhoven: 17 baardman, 9 barmsijs, 6 blauwborst, 2 blauwe rotslijster, 2 rotsklever, 1 cirlgors, 2 europese kanarie, 30 europese kwartels, 1 geelgors, 12 goudvink, 8 **grauwe gors**, 3 groenling, 2 **hop**, 1 kalenderleeuwerik, 11 **kneu**, 2 merel, 9 pestvogel, 54 putters, 1 rietgors, 6 roodborst, 3 sijs, 14 sneeuwgorst, 1 staartmees, 3 **veldleeuwerik**, 12 vink, 7 zanglijster, 12 **zomertortel**, 1 zwarte roodstaart, 1 zwartkop.

Jaarlijks worden in Nederland tussen de 1000 en 2000 inheemse vogels in beslag genomen. Dit is zonder twijfel slechts het topje van een ijsberg, maar de gegevens geven niettemin een goed beeld van de illegale handel.

Inbeslaggenomen sijsen

Inbeslaggenomen Oehoe

Tabel 3.1: in beslag genomen in Nederland voorkomende vogels 2003-2006
bron: LASER/IBG, Ministerie van LNV*

	2003	2004	2005	2006
aantal vogels	1587	1120	1731	1271
putter/vink/sijs	324	393	859	565
barmsijs	16	19	139	200
pestvogel	-	-	23	-
dagroofvogels	2	10	8	27
aantal soorten	26	33	63	64
vogels/soorten**	61	34	27	20

* de volledige opsplitsing per soort is te vinden in bijlage 1

** dit is een maat voor de variatie, hoe lager dit getal hoe hoger het (relatieve) aantal soorten

In de periode 2003-2006 is er geen trend waarneembaar in het aantal inbeslaggenomen vogels. Wel is er een opvallende toename in het aantal soorten dat in beslag wordt genomen. Deze trend is nog sterker wanneer het aantal soorten wordt afgezet tegen het totaal aantal vogels (vogels/soorten). Deze sterke toename in diversiteit is ook te zien op beurzen, tentoonstellingen en in de tijdschriften.

In totaal werden in de periode 2003-2006 maar liefst 87 verschillende soorten inheemse vogels in beslag genomen (zie bijlage 1).

In bijlage 1 is te zien dat onder de inbeslaggenomen soorten vele voor Nederland zeldzame soorten zitten, waaronder buidelmees, **grauwe gors**, Europese kanarie, roodmus, **hop**, raaf en witstuitbarmsijs. Een deel van deze vogels zal niet in Nederland in het wild zijn gevangen. Er worden regelmatig soorten uit Zuid en Oost Europa in beslag genomen (blauwe rotslijster, rotsklever, cirlgors, zwartkopgors, kalenderleeuwerik) en het is dan ook waarschijnlijk dat een deel van de in Nederland inbeslaggenomen soorten waaronder buidelmees, **grauwe gors**, Europese kanarie, **hop**, roodmus en witstuitbarmsijs in het buitenland (waar zij minder zeldzaam zijn) zijn gevangen.

Putter, sijs en vink zijn verreweg de talrijkste soorten in de inbeslagnames, gevolgd door groenling en goudvink. Opvallend genoeg zijn dit juist de soorten die al geruime tijd mogen worden gehouden en gekweekt (zie 4.1).

Het is duidelijk niet zo dat als een soort al decennia in gevangenschap wordt gehouden de vraag naar uit het wild afkomstige vogels stopt of zelfs maar afneemt omdat er genoeg vogels zouden worden gekweekt. Dit is een verontrustend gegeven.

Als vele decennia ervaring met relatief eenvoudige kweekbare soorten als barmsijs niet leidt tot afname van de illegale vangst van deze soort is er geen enkele reden om aan te nemen dat dat wel gebeurt bij al die nieuwe soorten die nu in vogelhouderskringen opduiken.

Bovenstaande conclusie wordt bevestigd wanneer de inbeslagnames van barmsijs en pestvogel nader worden bekeken. De barmsijs mag al geruime tijd worden gehouden als kooivogel en staat te boek als eenvoudig te kweken, terwijl pestvogels pas sinds 1997 mogen worden gehouden en erg moeilijk zijn te kweken. In 2005 waren beide soorten als gevolg van een grote invasie in relatief grote aantallen in ons land aanwezig. In tabel 3.1 is te zien dat er in datzelfde jaar een enorme toename was van illegale vangst. Succesvolle kweek (zoals bij de barmsijs) leidt dus niet tot afname van illegale vangst; aan beide soorten kan worden verdiend, en dus blijft de illegale vangst bestaan.

Er is een duidelijke toename van het aantal inbeslaggenomen dagroofvogels. Vroeger werden vooral havik en slechtvalk gehouden, omdat valkeniers met deze soorten mogen vliegen. Tegenwoordig is er vraag naar alle soorten. De 3 Nederlandse kiekendiefsoorten worden door ingewijden genoemd als de moeilijkste soorten om aan te komen. Dat ook hier nu vraag naar is blijkt uit de inbeslagname van 4 vogels in 2006.

Ook uilen duiken op bij inbeslagnames. Behalve de velduil worden alle Nederlandse soorten uilen, inclusief oehoe, veelvuldig aangeboden en in beslag genomen. Van de kerkuil is bekend dat deze soort zich in gevangenschap eenvoudig voortplant. Toch wordt ook deze soort nog uit het wild gehaald (persbericht van de AID, 13 juli 2005 en aanvullende informatie van het Functioneel Parket):

“Op 28 juni 2005 werden in opdracht van het Functioneel Parket op verschillende adressen huiszoekingen uitgevoerd door de AID en het Interregionaal Milieuteam (IMT) van de politie Rotterdam-Dordrecht. Drie mannen werden aangehouden en ruim 20 kerkuilen, bosuilen, oehoe's, dwerguilen, torenvalken en buizerds werden in beslag genomen. De vogels waren afkomstig uit het wild, maar bij het CITES-bureau zijn documenten aangevraagd met de vermelding dat ze van kweek afkomstig zouden zijn.

De drie mannen zijn veroordeeld voor valsheid in geschrift en op grond van de Flora en Faunawet. De drie hoofdverdachten hebben ongeveer anderhalve maand in hechtenis gezeten en kregen taakstraffen en een voorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd”.

In bijlage 1 staan de inbeslagnames opgesplitst per soort. Helaas zijn van de 1592 in 2003 inbeslaggenomen vogels er 1158 genoteerd als 'inheems'. Voor 2005 en 2006 zijn speciaal voor dit rapport alle gegevens tot op soortniveau uitgezocht. Deze worden echter niet automatisch ieder jaar op een rijtje gezet. Als deze gegevens wel voorhanden zijn kunnen analyses worden uitgevoerd en trends gesignaleerd, hetgeen belangrijk is voor opsporingsinstanties.

In een in opdracht van het Wereld Natuur Fonds uitgevoerd onderzoek naar illegale handel in dieren, planten en producten daarvan (Bureau Argeloo&Bos, mei 2003)

wordt ook al de conclusie getrokken dat informatie niet goed wordt bijgehouden waardoor het trekken van conclusies over de handel moeilijk is.

3.2 BEURZEN EN TENTOONSTELLINGEN

In het winterhalfjaar worden er in Nederland elk weekend vogelbeurzen en -tentoonstellingen georganiseerd. De tentoonstellingen zijn met name gericht op nakweek en keuringen, terwijl op beurzen de handel centraal staat. Kleine beurzen hebben meestal een lokaal karakter, terwijl grote beurzen vogelhouders en -handelaren trekken uit verschillende Europese landen. Per beurs worden enkele honderden tot vele duizenden vogels verhandeld. Gekweekte kanaries en parkieten zijn het meest populair, maar ook veel (wilde) Europese vogels veranderen hier van eigenaar.

In het kader van dit onderzoek werd informatie verkregen over een groot aantal beurzen. In het volgende overzicht zijn Rode Lijst soorten - ofwel soorten die in ons land sterk in aantal achteruit gaan of zelfs dreigen te verdwijnen - vet aangegeven. Tussen haakjes staat hoe regelmatig de betreffende beurs of tentoonstelling wordt gehouden, de datum geeft het bezoek in het kader van dit onderzoek aan:

ANTWERPEN, 29 januari 2006 (wekelijks), verslag via E-mail opgestuurd aan Vogelbescherming Nederland:

*“Ik was vandaag in Antwerpen en heb uit nieuwsgierigheid een bezoekje aan de van oudsher bekende ‘vogeltjesmarkt’ gebracht. Helaas werd mijn vrees uit het verleden waarheid. Vele grote en kleine barmsijzen en (noordse?) goudvinken, allen ongeringd, waren te koop (40 euro per paar), en tevens merels, zanglijsters en **kramsvogels**. Ik dacht dat het beter geworden was bij onze zuiderburen maar helaas. Navraag bij een van de kraamhouders over de herkomst leverde als antwoord doodleuk “de Ardennen” op, en wij die vogels maar beschermen... (ik weet ze worden bij ons ook illegaal gevangen, maar daar gaat het open en bloot).”*

Overzicht van een vogeltentoonstelling.

Een dieren- en vogelbeurs.

ZWOLLE, 19 februari 2006 (2x per jaar): honderden handelaren en 5-6000 bezoekers. Aangetroffen soorten: appelvink (met knijpring), geelgors, sneeuwgor (ongeringd), zwartkopgor (ongeringd), witte kwikstaart, goudvink, kruisbek, **zomertortel** (geringd en ongeringd), zanglijster, vink, putter en groenling. Verder advertenties voor **kerkuilen**, torenvalken en sakervalken (volgens opgave met gesloten ringen en CITES-papieren). Ook breed aanbod vangkooien en handel in beschermde vogels vanuit kofferbakken op het parkeerterrein. Opvallend was het grote aantal bezoekers uit een groot deel van Europa, waaronder alleen al 6 bussen uit Italië.

MEPPLE, 11 maart 2006 (1x per jaar): ruim 100 handelaren en duizenden bezoekers. Aangetroffen soorten: >150 barmsijs (€ 30,- per koppel), >150 sijs (vanaf € 30,- per koppel tot € 90,- voor een vrijwel zeker nagekweekt koppel), 30 putter (€ 70,- per stuk), 25 goudvink (€ 70,- tot 90,- per stuk), 20 vink (€ 37,50 per koppel), 10 groenling, 6 keep (€ 27,50 per koppel), 3 baardman (koppel € 175,-), 3 merel, 2 kruisbek, 2 **huismus**, 2 **zomertortel**, 1 zwarte roodstaart (vrouw, € 70,-), 1 **hop**, 1 houtduif. Alle vogels waren geringd. Een deel van de vogels was vrijwel zeker wildvang (te zien aan gedrag, kleur, prijs), waaronder sijen, barmsijsen, mogelijk alle kepen, de zwarte roodstaart en verschillende overige vinkachtigen. De **hop** stond deels uit het zicht, maar leek evenmin nakweek.

Er werd redelijk vrijuit gesproken over illegale handel en vangst. Binnen gehoorsafstand van de waarnemer werden aan een handelaar illegaal 10 goudvinken aangeboden ("zelf gevangen, ongeringd, maar wel aan het zaad, 5 man en 5 pop"). De handelaar was geïnteresseerd.

BARNEVELD, 19 april 2006 (wekelijks, regionale beurs): zo'n 20 vogelhandelaren, relatief veel inheemse vogels. Aangetroffen soorten: 4 geelgors (man), 4 huismus (man à € 10,-), 1 man witgesterde blauwborst € 100,- (zou uit Israël komen), 1 heggenmus, 1 zanglijster, 2 merel, 10-20 vink, 10 keep (€ 35,- per koppel), 20-30 sijs, 30-40 putter, 10-20 goudvink, 20-30 **kneu**, 10-20 barmsijs (€ 40,- per koppel). Alle vogels waren geringd, de heggenmus had een knijpring, De barmsijs en **kneu** waren vrijwel zeker wildvang (kleur, beschadigingen, voedselkeuze).

LIEMPDE, 29 april 2006 (maandelijks): zo'n 30 handelaren en enkele honderden bezoekers. Relatief veel Europese vogels, nauwelijks kleurvariëteiten en hybriden. Aangetroffen soorten: 150-200 sijs, 100 barmsijs (groot en klein), 15-20 **kneu** (€ 25,- per koppel), 8 Europese kanarie, 8 goudvink, 6 vink, 6 keep, 5 geelgors, 4 groenling, 1 merel, 1 rietgor, 1 **grauwe gors** (man, € 35,-). De sfeer was argwanend. Rietgors, **grauwe gors**, **kneu** en Europese kanarie waren vrijwel zeker allen wildvang (gedrag, kleur, slechte conditie, beschadigd). De kepen en een deel van de sijen en barmsijsen vermoedelijk ook.

BARNEVELD, 20 mei 2006 (2x per jaar, landelijke beurs): 40-50 handelaren, relatief veel inheemse vogels. Aangetroffen soorten: 1 pestvogel (€ 120,-), 1 grote **gele kwikstaart**, 5 gele kwikstaart, 2 tuinfluiter, 4 **ortolaan**, 4 sneeuwgor (€ 200,- tot 250,- per koppel), 2 **zomertortel**, 1 baardman, 1 **huismus**, 3 zanglijster, 10 Europese kanarie, 50 **kneu**,

10 witstuitbarmsijs (€ 40,- per koppel), 2 appelvink, 2 kruisbek, 15 groenling, 150 grote en kleine barmsijs, (€ 15,- tot 25,- per stuk), 150 sijs (€ 25,- per koppel), 20 goudvink, 40 putter, 5 vink, 10 keep (€ 55,- per koppel), 10 geelgors.

De tuinfluiters, baardman en grote **gele kwikstaart** waren beschadigd en vrijwel zeker wild. De geelgorzen en ortolanen zagen er mooi uit en waren vrij rustig. Een deel van de barmsijzen en sijzen was beschadigd en had opvallend grote (vaak goudkleurige) ringen. Vrijwel alle kleine putters en **kneuen** waren rafelig en vermoedelijk in meerderheid wildvang. Eén van de goudvinken had een beschadigde poot en hield deze ingetrokken; vrijwel zeker een gevolg van het met geweld ringen van een volwassen wildvangvogel. **Kneu** en barmsijs waren soms opvallend rood en vrijwel zeker wildvang (het felle rood gaat in gevangenschap meestal snel verloren).

Ook de Europese kanaries en **gele kwikstaarten** zagen er uit als wildvang. Een aantal aangetroffen grote putters zat strak in de veren en betrof vrijwel zeker nakweek. Ook de kruisbekken zagen er rustig en strak uit. Pestvogel, **zomertortels** en appelvinken waren rustig, maar zaten niet strak in de veren. Opvallend was dat een aantal soorten die uitsluitend hier, en niet op eerdere beurzen, werd aangetroffen en net het hoogtepunt van de voorjaarstrek achter zich hadden (m.n. **gele kwikstaart** en tuinfluiter). Een indicatie voor vangst in het wild.

Ook op deze beurs werd gesproken over vangst en omringen: “ik had een keer een putter gekocht en die hele poot was beschadigd, die was gewoon later geringd”. Dezelfde handelaar die in Meppel illegaal goudvinken kreeg aangeboden was ook hier aanwezig.

BARNEVELD, 18 november 2006 (2x per jaar, door bond georganiseerd):
40-50 handelaren, relatief veel inheemse vogels.

Aangetroffen soorten: 15 zanglijster, 11 Europese kanarie, 8 **kneu**, 4 witstuitbarmsijs (€ 60,- per koppel), 2 appelvink, 3 kruisbek (1 man, 2 vrouw), 30 groenling, 150 kleine en enkele grote barmsijs (€ 20,- per stuk), 6 sijs, 50 goudvink (van € 50,- per stuk tot € 250,- per paar), 150 putter, 20 vink, 4 geelgors, 1 haakbek (de handelaar had volgens eigen zeggen destijds 2 paar nagekweekte vogels voor € 350,- per paar gekocht), 3 boomleeuwerik, 3 **veldleeuwerik**, 4 kortteenleeuwerik, 2 **kuifleeuwerik**, 4 huisgors.

Vogels op een vogeltonstelling: Kruisbek met eerste prijs, buidelmees, gele kwikstaarten

Vrijwel zeker wild waren: 2 Europese kanarie's (erg schuw, i.t.t. 9 exemplaren in een andere kooi), de 8 **kneuen**, 8 zanglijsters (ook erg onrustig), 1 putter met kapotte poot, zo'n 20 putters die in kooien onder de stands stonden (met een doek er overheen), een goudvink met beschadigde vleugel (tijdens vangst?).

Ook een deel van de barmsijzen was vrijwel zeker wild. Sommige putters, groenlingen en goudvinken hadden te grote ringen (metaalkleurig). Ook waren er enkele roodkleurige knijpringen. Er werd 1 ongeringde vogel (barmsijs) aangetroffen. De vinken waren allen man en waarschijnlijk wild.

Er waren weer veel kruisingen en kleurvarianten van barmsijs, putter, groenling (o.a. kruisingen met kanarie) en ook enkele zanglijsters en een merel, wat duidelijk maakt dat deze soorten (ook) veel worden gekweekt. De kleurvarianten en kruisingen zijn uiteraard niet meegenomen in bovenstaande lijst. Een deel van de wildkleur putters en goudvinken was zeker gekweekt. Ook de witstuitbarmsijzen, haakbek en kruisbekken leken gekweekt.

De AID had eerder die ochtend vogels meegenomen (o.a. de **veldleeuweriken**), bekeken onder loep met lamp, en weer teruggebracht. Er waren enkele handelaren uit Marokko (zie ook huisgors en kortteenleeuwerik).

BO SKOOP, 6 januari 2007 (1x per maand): 45 handelaren, tientallen particulieren en > 1000 bezoekers.

Aangetroffen soorten: 20 barmsijs (€ 35,- per koppel, kleine en noordse), 4 sijs, 4 putter, 2 **veldleeuwerik**, 10 goudvink, 8 vink, 10 groenling, 4 keep, 1 appelvink, 2 kruisbek, 1 **nachtegaal** (vrouw), 2 **steenuil**, 2 dwergooruil, 3 zanglijster, 2 kramsvogel, 2 frater (€ 85,- per koppel).

Alle vogels waren geringd. De **kramsvogels** leken wild (erg onrustig), de **nachtegaal** zat prachtig in de veren en had een passende voering, duidelijk wildvang was een noordse barmsijs met een gebroken achterteen (deze vogel zat continue te pikken naar de ring, maar werd niettemin snel verkocht).

Samenvattend kan worden gesteld dat vrijwel zeker op elk van de bezochte beurzen wildvang vogels werden verhandeld. De indruk bestaat dat op sommige beurzen de meerderheid van de aangeboden inheemse vogels wildvang betreft. Dit komt overeen met schattingen van opsporings-ambtenaren die in het kader van dit onderzoek hebben aangegeven te vermoeden dat tot wel 90% van de inheemse vogels die worden aangeboden op sommige beurzen uit het wild afkomstig zouden kunnen zijn.

De prijzen variëren van € 15,- tot meer dan € 100,- per stuk. De meerderheid van de aangeboden soorten zijn soorten die al decennia mogen worden gehouden (sijs, vink, putter, etc.). Verder worden soms open en bloot in Nederland zeldzame soorten aangeboden waarmee niet of nauwelijks wordt gekweekt (o.a. sneeuwgorst) en waarvan sommige op de Rode Lijst staan (o.a. **grauwe gors**, **hop**, **kneu**).

3.3 INTERNET

Op internet worden vele soorten inheemse vogels aangeboden. Op Nederlandse, Belgische en Duitse websites worden regelmatig - soms anoniem - soorten aangeboden die voor zover bekend in gevangenschap niet of nauwelijks worden gekweekt.

Een voorbeeld van een advertentie die is gevonden op www.cultuurvogels.nl. Om privacyredenen is het o6-nummer anoniem gemaakt.

Naam:	pyrrhula
Woonplaats:	enter
E-Mail:	XXX
Telefoon:	o6 XX XX XX XX
Kweker van:	Blauwe Goudvinken - Masker Goudvinken - Europese Pestvogels - Amerikaanse Blauwe Bisschop - Blauwborst - Nachtegaal - kleine bonte specht

Kleine bonte spechten worden voor zover bekend niet in gevangenschap nagekweekt. Omdat dit een holenbroeder is waarvan de jongen vrij luidruchtig kunnen zijn is de soort relatief eenvoudig te vangen. Ook van **nachtegaal**, blauwborst en pestvogel is geen of weinig nakweek bekend.

Een voorbeeld van een advertentie zoals die is gevonden op www.faanamarkt.nl. Om privacyredenen zijn naam, E-mail en o6-nummer anoniem gemaakt.

koppel siberische oehoes, sibericus yenisensis, groot en mooi... evt ook ruilen voor andere uilensoorten	
€ 2200	
Naam:	XXX
E-mail:	XXX
Telefoon:	o6 XX XX XX XX
Woonplaats:	XXX
Provincie:	Groningen

Op deze site wordt een groot aantal soorten roofvogels en uilen te koop aangeboden en gevraagd. Het is onduidelijk of dit gekweekte of wildvangvogels betreft. Siberische oehoe's komen uiteraard niet in het wild voor in Nederland, maar deze advertentie maakt wel duidelijk dat voor gewilde soorten hoge bedragen worden betaald.

Soms worden zeldzame soorten aangeboden als eigen kweek (e.k.).

Een advertentie op www.vogelarena.nl met soorten die weinig worden gehouden maar wel gekweekt zouden zijn.

Te koop
 1-1 zwarte Roodstaart e.k 2004
 1-1 Bonte vliegenvanger e.k. 2003 en 2004
 1-1 Europese Hop e.k 2005 met DNA

Of het ook daadwerkelijk om eigen kweek gaat is, ook voor collega vogelhouders, meestal niet vast te stellen. DNA onderzoek kan dienen als bewijs en is bij sommige roofvogels verplicht. Het in deze advertentie genoemde DNA is echter waarschijnlijk bedoeld om te bewijzen dat het een paar vogels betreft en niet twee vogels van hetzelfde geslacht. Dat is bij de **hop** namelijk erg lastig te zien en kopers willen de zekerheid dat zij een koppel hebben waarmee zij kunnen proberen te kweken.

Een voorbeeld van een advertentie zoals die is gevonden op www.vogelmarktplaats.nl. Om privacy redenen zijn naam, E-mail en o6-nummer anoniem gemaakt.

Ik zoek nog een azuurmeesman en een zwartkopman van allebei heb ik een pop zitten
 Naam: XXX
 E-mail: XXX
 Woonplaats: Almelo
 Telefoon: o6 XX XX XX XX

De azuurmees is een Russische soort die niet of nauwelijks bekend is uit gevangenschap. Ook van de zwartkop is in het kader van dit onderzoek geen kweekverslag gevonden.

Op internet is het mogelijk om allerlei opvallende soorten te vinden die door particulieren worden aangeboden. Minder dan een half uur zoeken leverde naast een enorm aantal 'gewone soorten' de volgende opvallende soorten op: kluut, kleine bonte strandloper (bedoeld wordt vermoedelijk een kleine ondersoort van de bonte strandloper), Kievit, steenloper, zwarte zee-eend, **ortolaan**, kalender-leeuwerik en dwergooruil.

Een oud-Controleur Vogelwet 1936 en Controleur Flora en Fauna meldt op www.animalfreedom.org:

*“Een kwartiertje op internet zoeken (o.a. marktplaats.nl) leverde de aanbieding van de volgende vijftig (vroeger nog volledig beschermde) soorten op: Buizerd, Torenavalk, Oehoe, Bosuil, Kerkuil, **Steenuil**, IJsvogel, **Zomertortel**, Steltkluut, Merel, Zanglijster, Grote Lijster, **Kramsvogel**, Koperwiek, Siberische Lijster, **Nachtegaal**, Roodborst, Heggenmus, Blauwborst, Zwarte Roodstaart, Gekraagde Roodstaart, Roodborsttapuit, Tuinfluiter, Zwartkop, Grasmus, Bonte Vliegenvanger, Baardman, Staartmees, Boompieper, Veldleeuwerik, Witte Kwikstaart,*

Pestvogel, Huismus, Ringmus, Vink, Keep, Appelvink, Goudvink, Putter, Kneu, Sijs, Barmsijs, Groenling, Europese Kanarie, Kruisbek, Grote Kruisbek, Roodmus, Spreeuw, Geelgors en Rietgors. (Rode Lijst soorten zijn vetgedrukt weergegeven). Hierbij heb ik slechts ca. een kwart van alle aanbiedingen bekeken. Het is nog maar het topje van de ijsberg want de vogellieden kennen elkaar en onderling zal er een lucratieve handel bestaan, waarschijnlijk ook met het buitenland want grenscontroles bestaan niet meer. Ter illustratie: een Kerkuil kost tussen 75 en 100 euro, en een koppel Baardmannetjes gaat weg voor € 175,-"

Naast particulieren zijn er ook professionele kwekers actief via internet:

*"Wegens het stoppen met het kweken van diverse Europese Insecteneters van kweekteam XXX, bieden wij verschillende soorten goede overjarige kweekkoppels te koop aan. Ook zijn er nog enkele soorten jonge vogels te koop zoals: 1-1 Grauwe Klauwier, 1-1 Tapuit, 3-4 **Nachtegaal**, 1-0 Wielewaal, 1-1 Kleine Bonte Specht, 1-1 Kalander Leeuwerik, 2-3 veldleeuwerik, alles DNA gesext."*

Er werden in totaal in het kader van dit onderzoek maar liefst 126 soorten gevonden waarvan bekend is dat deze in Nederland door particulieren in gevangenschap worden gehouden (zie bijlage 2). Verder zoeken zal ongetwijfeld leiden tot een duidelijk hoger aantal. Van deze 126 soorten staan 37 soorten in Nederland op de Rode Lijst. Nederland telt 78 Rode Lijst vogelsoorten.

Op websites van specialistische handelaren staan nog meer zeer zeldzame soorten. Deze komen bovenop de bovengenoemde 126 soorten. Zo vermeldt de website van een handelaar in watervogels een enorm aantal soorten en ondersoorten eenden, ganzen, zwanen en kraanvogels. Er worden maar liefst 12 soorten kraanvogels genoemd, evenals bijvoorbeeld konings-, bril- en stellers eidereenden en harlekijneenden. Of alle genoemde soorten verkocht zijn en/of worden is niet te zien op de website. Ook prijzen ontbreken. Wel wordt aangegeven dat het assortiment bestaat uit 150 verschillende soorten (waaronder vele Europese soorten).

Op een website van een handelaar in roofvogels worden eveneens veel verschillende en ook zeldzame soorten aangeboden. Er zou met maar liefst 85 soorten roofvogels worden gekweekt. Soorten die in het kader van dit onderzoek in gevangenschap werden aangetroffen zijn o.a. zeearend, rode en zwarte wouw en bruine kiekendief.

3.4 PRIJZEN

Prijzen van vogels variëren enorm. Een paartje wildvang sijs of barmsijs is te koop vanaf € 25,-, terwijl andere algemeen gehouden soorten zoals putter en goudvink al snel € 150,- tot € 200,- per paar kosten. Veel 'nieuwe soorten' zoals zwarte roodstaart, baardman en sneeuwgorz werden aangetroffen voor € 70,- tot € 120,- per vogel. Pestvogels en haakbekken kosten al snel € 350,- per koppel.

Ook binnen een soort verschillen de prijzen enorm. Vaak zijn gekweekte vogels duurder dan wildvang. Veel vogelhouders zijn bereid een hogere prijs te betalen, omdat gekweekte vogels gewend zijn aan volières. Een paartje gekweekte sijs kan wel 3 tot 4 maal zo duur zijn als wildvang vogels. Soorten die zeldzaam zijn in het wild en/of in gevangenschap zijn over het algemeen duurder dan algemene soorten.

Uilen zijn gemiddeld iets duurder dan zangvogels. Een kerkuil is voor minder dan € 100,- te koop, **steenuilen** brengen zo'n € 150,- per stuk op en een paartje dwergooruilen wordt op internet aangeboden voor € 450,-. Oehoe's worden aangeboden voor € 275,- per stuk.

Ook eenden, ganzen en steltlopers zitten in deze prijsklasse. Een paar roodhals ganzen werd op internet aangeboden voor € 190,-. Verschillende Kievitsoorten en (kleine) bonte strandlopers worden aangeboden voor € 200,- tot € 300,- per koppel.

Roofvogels zijn nog iets duurder. Torenvalken en sperwers worden aangeboden voor € 300,- per koppel. Kruisingen tussen gier- en sakervalk kosten zo'n € 600,- per stuk, terwijl een vrouwtje sakervalk rond de € 750,- oplevert. Voor havik worden prijzen genoemd van € 400,- tot € 1000,- waarbij vrouwtjes - waarmee beter kan worden gejaagd - duurder zijn. Een lastig te krijgen soort als bruine kiekendief zou € 1200,- tot € 1800,- opbrengen.

Van velduil en blauwe en grauwe kiekendief wordt gezegd dat, wanneer zij zouden worden aangeboden, de prijs nog boven die van een bruine kiekendief (€ 1200,- per stuk) ligt. Deze soorten zouden in Nederland (nog) niet worden gekweekt, maar in België zouden wel 1-2 personen succesvol kweken met velduil. Duidelijk is dat er flinke bedragen omgaan in de handel met inheemse vogels. De marktwaarde van de in Eindhoven inbeslaggenomen partij (zie 3.1) ligt naar schatting rond de € 15.000,-.

Inbeslaggenomen Baardman

3.5 INTERNATIONALE HANDEL

De handel in Europese vogels is internationaal. Er wordt met illegale vogelhandel voldoende geld verdiend - waarbij de pakkans gering is en straffen relatief laag - om de opzet van internationale netwerken aantrekkelijk te maken. Er bestaan dan ook los-vaste netwerken van vangers, transporteurs en handelaren.

In Nederland worden vele Europese soorten verhandeld die hier niet voorkomen (bijv. blauwe rotslijster en zwartkopgors), hetgeen duidelijk wijst op internationale handel. Zo zou er o.a. sprake zijn van een lijn van Mongolië via Italië naar Nederland. Traditioneel zijn Spanje en Portugal en centraal Europa (Tsjechië, Slowakije, Polen) belangrijke landen van oorsprong voor illegale Nederlandse vogelimporten. Op beurzen werden enkele handelaren uit Marokko aangetroffen, evenals soorten uit die regio (o.a. kalenderleeuwerik en huisgors).

Vanuit Polen worden partijen van 500-1000 vogels naar België gesmokkeld (Vogelbescherming Vlaanderen 2003). Het gaat met name om putters en goudvinken, maar ook haakbekken worden genoemd. Haakbekken komen van nature nauwelijks voor in Polen en zouden afkomstig moeten zijn uit landen verder naar het oosten of noorden. Transporten vinden plaats in speciaal daarvoor omgebouwde personen-auto's. Vaak sneuvelt een deel van de vogels onderweg. Als 500 vogels het overleven en uiteindelijk verkocht worden voor € 100,- per koppel (conservatieve prijs voor deze soorten), dan is één transport € 25.000,- waard.

Het is lastig om inzicht te krijgen in de omvang van de illegale, internationale handel. Eind jaren '80 mochten in Vlaanderen jaarlijks legaal 24.000 vogels worden gevangen van slechts 4 soorten (groenling, **kneu**, sijs en vink). In Wallonië waren dat er 50.000 verdeeld over 13 soorten. Kennelijk is het geen probleem om dit aantal jaarlijks te verkopen. In Politie, Dier en Milieu (september 1988) werd geschat dat er dat jaar 100.000 vogels illegaal vanuit België de grens over zouden zijn gegaan, waarbij Nederland een belangrijk afzetgebied vormt voor de illegale Belgische vogelhandel. Als dit juist is, dan gingen er destijds vele miljoenen om in deze illegale handel. Het Koninklijk Belgisch Verbond voor de Bescherming van de Vogels is dan ook van mening dat deze handel inderdaad een serieuze bedreiging is voor wilde populaties in België. Een argument dat ook wordt gebruikt in zittingen (o.a. op 12 november 2003 te Tongeren).

Ook in het Verenigd Koninkrijk worden tegenwoordig enorm veel vogelsoorten in gevangenschap gehouden (RSPB meded.). Meest algemeen zijn de verschillende zangvogels, maar daarnaast gaat het om steltlopers en zelfs reigers en zeevogels. Op dit moment loopt er een rechtszaak tegen een verzamelaar van steltlopers waarbij met behulp van DNA wordt aangetoond dat, in tegenstelling tot wat de eigenaar beweert, niet alle vogels in gevangenschap zijn geboren.

3.6 DE VOGELHOUDERSCULTUUR

De meeste vogelhouders, al dan niet in verenigingsband georganiseerd, beleven veel plezier aan hun hobby en kopen in Nederland gekweekte vogels. Maar bij inheemse soorten lijkt de vraag altijd al groter te zijn geweest dan het aanbod. Vogelhouders hebben niet altijd begrip voor de in hun ogen tot 1997 te strenge wetgeving. Zij willen ook inheemse soorten kunnen houden en zien zeker in het houden van meer algemene soorten geen probleem. Zo meldt een kweekverslag op internet:

“Europese vogels houd ik al sinds mijn vroege jeugd en kreeg dit eigenlijk al met de papepel ingegeven door mijn vader. Lang voordat de Barmsijs, Goudvink, Keep, Kruisbek ed legaal gehouden mochten worden had ik deze mooie vogels al in mijn bezit, wat de kweek ervan spannend maar ook bijzonder maakte.”

De hobby lijkt op zijn retour. Illustratief is een bericht uit De Gelderlander (3 apr '06):

“Decennia geleden probeerden honderdduizenden mannen met ijzeren toewijding in hun achtertuin fleurige zebravinken of kanaries en parkieten in alle soorten en maten te kweken. Nu zijn er nog 44.000 in heel Nederland over. Vogelvreugd in Arnhem waar er van de zes verenigingen nog maar twee over zijn telt nog 34 leden en de Gendtsse Vogelvrienden zijn nog maar met zeventig. Jeugdleden zijn er amper nog, in Gendts zijn ze blij dat ze er nog twee hebben.”

Het valt te betwijfelen of deze afname tot gevolg heeft gehad dat vraag naar en aanbod van Europese wilde vogels is afgenomen. Het lijkt er veel meer op dat de ruimere wetgeving het afgelopen decennium de interesse in inheemse soorten flink heeft aangewakkerd (zie 2.1 en met name de ook daar al aangehaalde quote uit Standaard Europese Cultuurvogel 2006):

“De wetgeving rond het houden van Europese Cultuurvogels is op 1 april 2002 met de inwerkingtreding van de nieuwe Flora en Fauna wet verder versoepeld. ...Deze versoepeling van de wetgeving is voor de houder van Europese Cultuurvogels een geweldige stimulans geweest. Tal van soorten die tot nu toe niet of nauwelijks gehouden en gekweekt werden worden de laatste jaren door kwekers geshowd.”

De sfeer van geheimzinnigheid is daarbij gebleven, omdat de inheemse soorten niet in het wild mogen worden gevangen. Door de grote vraag en het geringe aanbod van gekweekte vogels gebeurt dit echter toch op grote schaal, waardoor er nog steeds sprake is van een gesloten en argwanende cultuur.

Momenteel worden inheemse vogels zelfs gestolen uit volières. Dit probleem is zo groot dat er meerdere artikelen zijn verschenen in bladen van vogelhouders over hoe het beste dieven uit de tuin of volière te houden. Op www.info-sec.nl (SEC staat voor Speciaalclub Europese Cultuurvogels) is het nu mogelijk gestolen vogels op te geven, in de hoop dat deze door collega hobbyisten worden teruggevonden.

In maart 2006 waren onder andere de volgende vogels opgegeven als gestolen: 4 frater, 2 grote gele kwikstaart, 2 witte kwikstaart, 2 blauwborst, 2 kuifmees, 2 boomkruiper, 2 roodborsttapuit en 18 baardman. Opvallend is dat het gaat om soorten waarvan nauwelijks kweekresultaten bekend zijn en die nog maar kort mogen worden gehouden.

Een aantal mensen verzamelt een zo groot mogelijke collectie verschillende soorten. Zeldzame soorten die anderen niet hebben zijn extra aantrekkelijk. Er zijn vogelhouders die al meer dan 80 inheemse soorten in hun bezit hebben.

In bladen en op websites van vogelhoudersbonden wordt soms iets geschreven over illegale vangst en handel, maar er wordt niet krachtdadig afstand van genomen en nauwelijks tegen opgetreden (bijv. door zelf te controleren op beurzen, handelaren op een zwarte lijst te zetten of door het tippen van opsporingsinstanties). De Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers is betrokken bij de website www.vogelmarktplaats.nl. Na een gesprek met Vogelbescherming Nederland zijn 'verdachte' vogels van de site verwijderd en worden in de toekomst geweerd. Een positieve ontwikkeling die navolging verdient.

Hoewel herkenning van wildvang lastig kan zijn, kunnen organisatoren van beurzen en tentoonstellingen hier zeker rekening mee houden. Zo gaf de organisatie van de grootste tentoonstelling met inheemse vogels, de 'Open Europese Cultuurvogel 2005', aan: *"de organisatie ziet er op toe dat het volgens de wettelijke voorschriften geringde vogels zijn"*. Tijdens de in het kader van dit onderzoek bezochte beurzen en markten gebeurt dit echter niet of nauwelijks en een proactieve aanpak van de koffer-bakhandel is evenmin waargenomen.

De hele illegale 'vogelketen' van illegale vangst via witwassen en omringen is een uitgebreide subcultuur geworden met een sterke eigen interne norm waarin dit soort praktijken worden gedoogd. Als vogelhouders er niet in slagen hier verandering in aan te brengen zal dit zich uiteindelijk tegen de hobby zelf keren.

4 Wetgeving en opsporing

Tot 1994 was het houden van inheemse vogels, met uitzondering van 7 aangewezen soorten, verboden. Sinds 1997 mag elke inheemse vogel worden gehouden, mits aantoonbaar in gevangenschap gekweekt. Voor opsporingsambtenaren betekent dit dat de handhaving een stuk ingewikkelder is geworden. In dit hoofdstuk worden de belangrijkste veranderingen op een rijtje gezet.

4.1 WETGEVING

In 1979 trad de Vogelrichtlijn (79/409/EEG) in werking, met als doel de bescherming van vogels en hun leefgebieden. Tot die tijd was er sprake van een kleine, door natuurlijk verloop slinkende groep van vogelhouders met Europese zangvogels. Begin jaren '80 kwam daarin verandering door een soepeler afgiftebeleid van vergunningen.

Tot het begin van de jaren '90 waren slechts 7 inheemse soorten toegestaan als kooivogel. Het betreft vink, putter, sijs, **kneu**, groenling, geelgors en merel. Het Vogelbesluit 1994 breidt dit aantal uit tot 13 Europese vogelsoorten die, indien voorzien van een vaste voeding, in Nederland mogen worden gehouden. Er is een wettelijke maximale maat vastgesteld voor de ringen van deze soorten. De 6 nieuwe soorten zijn barnsijs (kleine en grote), goudvink, ringmus, **huismus**, spreeuw en zanglijster.

In het arrest van 'Vergy' (8 februari 1996) bepaalt het Europese Hof van Justitie dat de Vogelrichtlijn niet van toepassing is op in gevangenschap geboren en gekweekte vogels. Het Hof voegt er wel aan toe dat, "aangezien de gemeenschapswetgever de verhandeling van in gevangenschap geboren en opgekweekte vogels niet heeft geregeld, de Lid-Staten bevoegd blijven om dienaangaande een regeling te treffen."

In Nederland treedt in juli 1997 de regeling 'Wijziging Regeling uitvoering Vogelwet 1936' in werking. Deze biedt een enorme verruiming ten opzichte van de wetgeving tot dan toe. In principe staat deze regeling het houden van alle Europese vogels toe - inclusief soorten van de Rode Lijst - indien deze aantoonbaar zijn gekweekt. Kweek wordt in de praktijk bewezen geacht als de vogel een goed passende, naadloos gesloten voeding draagt.

Op 1 april 2002 treedt de Flora- en faunawet in werking, met daarin het soorten-beschermingsdeel van de Vogelrichtlijn. Alle van nature op het Europese grondgebied van de lidstaten van de Europese Unie voorkomende vogelsoorten vallen onder deze wet. Met betrekking tot het ringen worden eisen gesteld aan

maat, materiaal en verstrekking. Het verstrekken van ringen gaat via de bonden van vogelliefhebbers. Maar ook buitenlandse ringen die aan de eisen voldoen worden erkend.

Daarnaast staan sommige soorten op CITES, waardoor voor deze soorten aanvullende regelgeving bestaat. Voor veel roofvogels is bijvoorbeeld een ontheffing nodig voor het bezit. Voor havik en slechtvalk, de enige twee soorten waarmee mag worden gejaagd, bestaat extra wetgeving. Deze soorten zijn gewild en bij nakweek wordt voor de havik een DNA-onderzoek onder gecontroleerde omstandigheden en onder toezicht geëist.

4.2 OPSPORING

De overheid lijkt het accent verlegd te hebben van opsporing en handhaving naar het bevorderen van het naleven van de wetgeving in voorlichtende sfeer. Het voorkomen van een misdrijf is vanzelfsprekend een belangrijk onderdeel in het terugdringen van criminaliteit. Aan de andere kant is handhaving een noodzakelijk middel om ongewenste praktijken de kop in te drukken. Er is reden voor zorg met betrekking tot deze handhavingstaak van de overheid. Deze zorg wordt gevoed door de volgende constatering.

- De in dit rapport eerder aangehaalde waarneming dat de diversiteit aan verhandelde vogelsoorten sterk is toegenomen sinds 1997 is een verontrustende ontwikkeling.

In het kader van dit onderzoek is nergens geconstateerd dat deze stijging ook bij de overheid tot aangepaste maatregelen heeft geleid of zelfs maar is geconstateerd.

- Op de bezochte beurzen en tentoonstellingen werd slechts één keer een controle van de AID vastgesteld. Dit terwijl de vele in alle openbaarheid aangetroffen verdachte vogels zonder meer aanleiding tot zorg geven.
- Het huidige ringsysteem en de informatievoorziening ondersteunen een effectieve handhaving onvoldoende. De overheid lijkt geen stappen te nemen om deze situatie te verbeteren.

Een vergelijkbaar beeld wordt kernachtig samengevat in een brief van de Nederlandse Vereniging van Natuurtoezicht van Politiebond ANPV (26 januari 2005):

'de veldpolitie wordt in 1993 opgeheven, basissurveillance door de politie in buiten-gebieden vindt vrijwel niet meer plaats en de samenwerking van de politie met BOA's (Buitengewoon Opsporingsambtenaar) wordt in sommige regio's tot nul gereduceerd'. Daar wordt aan toegevoegd dat 'in de afgelopen 10 jaar veel natuurgebieden onder beheer zijn gekomen van natuurbeschermingsorganisaties die toezicht niet meer tot een kerntaak rekenen en deze tot een minimum hebben gereduceerd'.

Dat het ook anders kan laat de aanpak van deze vorm van criminaliteit in bijv. het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten zien.

In het Verenigd Koninkrijk is de vangst van en handel in roofvogels volgens de Engelse Vogelbescherming het afgelopen decennium afgenomen (RSPB 2004). Dit is het gevolg van een aantal onderzoeken waarbij met gebruik van DNA-technieken beweringen van kweek onderuit werden gehaald. Deze onderzoeken kregen veel aandacht in de media.

Andere positieve ontwikkelingen die in het RSPB-rapport worden geconstateerd zijn het opzetten van een Partnership for Action against Wildlife crime (PAW) en het feit dat de meerderheid van alle politiebureau's inmiddels minimaal één Wildlife Crime Officer heeft (in totaal meer dan 700 in het hele Verenigd Koninkrijk) die ook echt tijd besteedt aan 'wildlife crime'. Een vergelijkbare opsporingsinspanning door de politie in Nederland (met een kwart van het aantal inwoners) zou resulteren in 175 politieagenten die werken aan 'wildlife crime'.

TRAFFIC (Theile et al. 2004) - het gezamenlijke programma van WWF en IUCN voor het monitoren van de internationale handel in bedreigde soorten - concludeert dat opsporingsinspanningen in de EU achter blijven bij die in de Verenigde Staten waar de North American Wildlife Enforcement Group een serie succesvolle onderzoeken heeft geleid. Verder concludeert TRAFFIC dat een 'integrated and effective wildlife trade enforcers network' in de EU nodig is om gezamenlijk de illegale, internationale handel aan te pakken.

De recente oprichting van RMT's (Regionale Milieuteams) en IMT's (Interregionale Milieuteams) is een positieve ontwikkeling en heeft geleid tot verruiming van de opsporingscapaciteit voor de aanpak van groene milieucriminaliteit, waaronder illegale handel in bedreigde dier- en plantensoorten. Sinds januari 2005 hebben alle politiekorpsen een Regionaal Milieuteam en bestaat er inmiddels een landelijk netwerk van 'groene' contactpersonen van alle politieregio's. Ook voor het Functioneel Parket is handel in bedreigde dier- en plantensoorten sinds oktober 2005 een onderwerp waaraan wordt gewerkt, zij het dat daarbij vooral wordt gekeken naar CITES-soorten.

Op 4 oktober 2006 organiseerde de Vereniging Politie Dier- en Milieubescherming een themadag "Vogelbescherming en handhaving" voor opsporingsambtenaren.

Er waren ruim 200 aanwezigen.

Zowel door deelnemers als deelnemende organisaties werd nadrukkelijk de behoefte geuit om opsporingskrachten te bundelen en te komen tot een centrale coördinatie / aansturing.

Controle van een vogelring door de AID

5 Conclusies

Doel van dit verkennend onderzoek was om antwoord te krijgen op de volgende vragen:

- Klopt het beeld van een toenemende legale en illegale vangst van en handel in Europese uit het wild afkomstige vogels in Nederland?
- Is er sprake van een breed probleem of lijkt het te gaan om incidenten?

De eerste vraag kan bevestigend worden beantwoord met betrekking tot het aantal soorten. De verruiming van de wetgeving in 1997 en 2002 heeft er rechtstreeks toe geleid dat er een vraag op gang is gekomen naar vele soorten inheemse vogels. Deze komen voor een belangrijk deel uit het wild.

De vraag of er ook een toename is in het aantal illegaal gevangen en verhandelde vogels is op basis van dit onderzoek niet met zekerheid te beantwoorden. Kenmerk van illegale activiteiten is dat ze zich aan het gezichtsveld onttrekken.

Met betrekking tot de tweede vraag kan zondermeer worden gesteld dat er sprake is van een breed probleem en het niet slechts gaat om incidenten.

STERKE TOENAME SOORTENDIVERSITEIT IN DE HANDEL

Het aantal inheemse soorten vogels dat wordt gehouden en openlijk verhandeld is de afgelopen jaren explosief toegenomen. Sinds 1997 mogen alle Europese vogels worden gehouden, daarvoor waren slechts 13 soorten toegestaan. Het is nu tien jaar later en er werden in het kader van dit onderzoek al 126 inheemse soorten in gevangenschap aangetroffen (zie bijlage 2), waaronder 37 Rode Lijst soorten (Nederland telt 78 Rode Lijst soorten). Onduidelijk is waar deze vogels opeens vandaan zijn gekomen. Een klein aantal werd al wel gekweekt in het buitenland en zal legaal zijn ingevoerd, maar vogelhouders melden zelf dat het niet eenvoudig is om soorten uit het buitenland te halen. Een belangrijk deel van deze vogels komt ongetwijfeld uit het wild, zoals blijkt uit de 87 inheemse soorten vogels die in de periode 2003-2006 in beslag zijn genomen (zie bijlage 1).

De handel in inheemse soorten is wijdverbreid: het is vrijwel zeker dat op alle bezochte beurzen wildvang vogels aanwezig waren en enkele grote zaken illustreren dat er nationale en internationale netwerken bestaan van vangers en handelaren.

Ook soorten die al decennia mogen worden gehouden (o.a. putter, goudvink, barmsijs en sijs) worden nog steeds illegaal gevangen en verhandeld. Sterker nog, juist deze soorten worden het meest in beslag genomen (zie tabel 3.1).

Met andere woorden, zelfs voor de meest algemene soorten, waarmee het langste ervaring is met de kweek, blijft er een markt bestaan voor illegale in het wild gevangen vogels.

Het is opvallend dat er een verband werd aangetroffen tussen aangeboden soorten en de voorjaarsrek van vogels. Een ander opvallend verband betreft het grote aantal inbeslaggenomen barmsijzen en pestvogels in 2005, een jaar waarin beide soorten als gevolg van een invasie veel in Nederland voorkwamen (zie tabel 3.1).

FRAUDEGEVOELIG RINGSYSTEEM

Het door vogelhoudersbonden uitgevoerde en gecontroleerde ringsysteem biedt volstrekt onvoldoende garanties om misstanden te voorkomen. Daarnaast is het nauwelijks controleerbaar voor opsporingsinstanties, doordat er geen eenduidige eisen aan de ringen worden gesteld en er geen centrale, digitale gegevensbank is waar zij snel een ring kunnen controleren.

Er is bovendien sprake van een belangenverstrengeling bij de vogelbonden, die direct verdienen aan het verkopen van ringen. Van vogelhouders mag niet worden verwacht dat zij zelf de controle en het toezicht houden ter hand nemen. Het toezien op het nakomen van wetgeving is een primaire taak van de overheid.

CULTUUR VOGELHOUDERS

De illegale vangst van inheemse vogels is onderdeel van de cultuur van houders van inheemse vogelsoorten. Het is bij veel vogelhouders bekend dat wilde vogels illegaal worden geringd en aangeboden op beurzen en internet. Hier wordt openlijk over gesproken. Soms wordt er wel afstand van genomen, maar tegelijkertijd weten vogelhouders dat zij voor de door hen zo gewenste nieuwe soorten (mede) zijn aangewezen op illegale aanvoer. Dit kan een van de redenen zijn waarom er een cultuur is ontstaan waarbinnen illegale praktijken worden geaccepteerd of gedoogd en er nauwelijks tot geen sprake is van zelfreinigend vermogen binnen de hobby.

GEGEVENSREGISTRATIE ONDER DE MAAT

Om opsporing succesvol te laten zijn is een goede vastlegging van bijv. vogelsoortnamen bij inbeslagnames van groot belang. Deze registratie is tot op heden niet goed georganiseerd. Een goede registratie biedt aanknopingspunten over de herkomst van (wilde) soorten en biedt houvast bij het in gang zetten van onderzoeken en het stellen van prioriteiten.

INADEQUATE OPSPORING?

De conclusies op bovengenoemde terreinen geven aanleiding om vraagtekens te plaatsen bij de aard, omvang en effectiviteit van handhaving en opsporing. De sterk toegenomen soortendiversiteit op beurzen en tentoonstellingen vergt nu nog meer dan 10 jaar geleden een specialistische kennis binnen het opsporingsapparaat.

Daarnaast bestaat het beeld, op grond van de visie van direct betrokkenen bij handhaving en opsporing, dat aan controle in het veld minder prioriteit wordt gegeven. Dit geldt voor vrijwel alle partijen, voor zowel natuurbescherming-organisaties, politie als A.I.D. Dat een goede opsporing en handhaving effect kan hebben illustreert de aanpak in het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten.

Inbeslaggenomen Kievitten

6 Aanbevelingen

WATERDICHT RINGSYSTEEM

Cruciaal voor het beter onder controle krijgen van de illegale vangst en handel is een fundamentele aanpassing van het ringsysteem:

- ringen moeten centraal worden uitgegeven door een onafhankelijke partij, bij voorkeur de dienst Regelingen van het ministerie van LNV
- ringen moeten eenduidig zijn, met een vaste volgorde met een aantal vaste gegevens: 1. NL (Nederland), 2. Kwekersnummer (cijfers en/of letters), 3. Vogelbond (2 letters), 4. Ringdiameter, 5. Jaartal, 6. Volgnummer
- er moet een digitale database komen voor beschermde soorten die direct toegankelijk is voor opsporingsambtenaren van AID en politie
- bij opvallende aanvragen zullen ter plekke controles door opsporingsambtenaren moeten worden uitgevoerd
- ringen die over zijn moeten worden terug gestuurd naar de partij die ze uitgeeft

DNA TESTS EN CHIPS

Naast het zeer fraudegevoelige ringsysteem en het voeren van een eigen administratie door de vogelhouder zouden vogelkwekers en -houders voor bepaalde soorten ook op andere manieren aan moeten tonen dat de door hen verhandelde vogels uit kweek voortgekomen zijn. De inzet van DNA-technieken is hierbij denkbaar. DNA-tests zijn eenvoudig uitvoerbaar en zeer betaalbaar (€ 15,- tot € 30,- per test). Nog beter lijkt de combinatie van DNA-tests en chips. Zeker voor bedreigde en nauwelijks of niet in gevangenschap voorkomende soorten zoals velduil, kiekendieven en boomvalk zou deze combinatie verplicht moeten worden gesteld.

BETERE GEVENSREGISTRATIE

De centrale registratie door de overheid van inbeslagnames zou plaats moeten vinden op soortniveau. In algemene zin kan worden gesteld dat een betere vorm van informatievastlegging en -voorziening nog steeds niet is geregeld, inclusief duidelijkheid over de precieze rolverdeling hierbij tussen AID en politie. Het is bij het in gebreke blijven daarvan moeilijk effectief en efficiënt onderzoek te doen en er moet dan ook snel helderheid komen.

Het toezicht op de handel zou moeten worden vergroot en er zou gericht moeten worden geïnvesteerd, door middel van multidisciplinaire opsporingsonderzoeken, op het ontmantelen van criminele samenwerkingsverbanden die actief zijn in wildvang en illegale handel van vogels. De recente oprichting van RMT's

(Regionale Milieuteams) en IMT's (Interregionale Milieuteams) is in dit kader een positieve ontwikkeling.

Multidisciplinaire teams met ervaren mensen van o.a. AID, politie en douane zouden meerdere jaren de tijd moeten krijgen om grootschalige onderzoeken te doen. Daarbij dient voldoende inhoudelijke kennis op lange termijn gewaarborgd te zijn. Teveel roulatie van deskundigen is dan ook funest. Het kost nu eenmaal veel tijd om een netwerk en voldoende inhoudelijke kennis op te bouwen. Deze kennis wordt steeds belangrijker met het sterk toenemende aantal soorten dat wordt gehouden en verhandeld.

Regionale Milieuteams zouden in een jaarplanning voldoende opsporingscapaciteit moeten opnemen met daarbij een goede doordachte opsomming van te plannen controles, zoals volièrecontroles, controles in het veld, bezoek vogelmarkten en het leggen en onderhouden van contacten met plaatselijke vogelwerkgroepen. Dit dient gekoppeld te zijn aan een centraal informatie- en uitvoeringspunt voor grootschalige onderzoeken.

Alle opsporingsinstanties zouden, in geval van twijfel naar de herkomst van vogels, vaker een DNA test toe moeten passen.

Aparte aandacht verdient de handel met het buitenland. Zeker het witwassen van zeldzame vogels via omliggende landen zou onderzocht moeten worden. Vogelbescherming Nederland zou hiertoe initiatief kunnen nemen met inschakeling van haar BirdLife-netwerk. Vervolgens zou bekeken moeten worden welke maatregelen genomen kunnen worden om dit probleem aan te pakken.

BONDEN VAN VOGELHOUDERS

De bonden zouden actief moeten werken aan een cultuur waarin illegale praktijken niet worden getolereerd, onder andere door middel van:

- regelmatige educatie via eigen communicatiemiddelen
- strenge eigen controle van tentoonstellingen, beurzen en aanbod per internet
- samenwerking met opsporingsdiensten, o.a. door verdachte zaken aan te geven
- het royeren van leden die bestraft zijn voor illegale handel
- het weigeren van advertenties van handelaren die bestraft zijn voor illegale handel

Door het snel en drastisch vergroten van het zelfreinigend vermogen zouden vogelhoudersverenigingen moeten voorkomen dat hun hobby wordt geassocieerd met criminaliteit en roof uit het wild.

Op 11 oktober 2006 vond een gesprek plaats tussen vertegenwoordigers van COM-Nederland (overkoepelende vogelhoudersorganisaties) en Vogelbescherming Nederland, over tot welke stappen de resultaten van dit onderzoek dienen te leiden.

VOGELBESCHERMERS

Vogelbescherming Nederland, SOVON en Werkgroep Roofvogels Nederland zouden vrijwillige vogelbeschermers en vogelaars moeten attenderen op het risico van illegale vogelvangst bij het bekend worden van gegevens over voorkomen en broedplaatsen. Bij inventarisaties zou er aandacht moeten komen voor nesten die onder verdachte omstandigheden verloren zijn gegaan. Deze gegevens zouden jaarlijks moeten worden verzameld, geanalyseerd en doorgespeeld naar het OM.

Bijlage 1 - Inbeslagnames 2003-2006

Inbeslaggenomen vogels 2003-2006 soort per jaar
bron: LASER/IBG, Ministerie van LNV

	2003	2004	2005	2006
Beschermde vogel	6			
Europees, beschermd		11		
Inheems	1158	475	15	
Vogel onbekend	1			
Weidevogel		45		
Appelvink	1		33	2
Baardman			19	2
Barmsijs	16	19	139	200
Barmsijs, kleine	1		2	
Blauwborst			8	1
Boomklever		2	3	1
Boomvalk				2
Bosuil		6	6	
Brandgans				3
Bruine kiekendief				4
Buidelmees			2	
Buizerd	1	4	5	1
Dwerggans				3
Eidereend				1
Ekster	3	5	5	3
Frater			18	3
Geelgors	6	5	46	12
Gekraagde roodstaart			3	
Goudvink	21	22	87	28
Goudvink, Noorse				1
Grauwe gans				138
Grauwe gors			8	
Groenling	10	12	63	69
Grutto				3
Havik	1	4		14
Heggenmus	1	4	9	10
Holenduif	1			
Hop			2	
Houtduif			2	8
Kanarie, Europees		4	23	4
Kauw	1	3	1	2
Keep	1	12	18	15
Kerkuil		2	20	
Kievit			1	20
Kleine mantelmeeuw			2	
Kluut		5		
Kneu	2	10	61	37
Kolgans		3		9
Koolmees		4		
Kraai/Kraai, zwarte	1	4	16	5
Krakeend				1
Krooneend				1
Kruisbek	2	4	4	4
Kuifeend				5
Kwartel, Europees			35	4
Lijster	3		1	1
Meerkoet				1

	2003	2004	2005	2006
Merel	6	4	11	8
Mus		1	2	
Mus, huis-	4		2	5
Mus, ring-		12	5	1
Nachtegaal			2	
Oehoe			4	2
Patrijs		13	7	
Pestvogel			23	
Pimpelmees			1	2
Plevier		5		
Putter	229	127	415	181
Putter, kleine	1			
Putter, major		2		
Pijlstaart				1
Raaf			2	
Ransuil			1	
Rietgans				5
Rietgors			25	3
Roodborst	1	2	8	
Roodmus			10	
Ruigpootuil			2	
Scholekster				4
Slobeend				2
Sneeuwgorst			14	1
Sperwer				5
Spreeuw		2	3	7
Staartmees			1	
Steenloper				1
Steenuil			2	1
Sijs	64	140	177	177
Torenvalk		2	3	1
Tortel, Europees	1			
Tortel, Turkse	7	5	3	1
Tortel, zomer-	1	2	14	2
Veldeeuwerik			24	3
Vink	30	126	265	207
Vink, Noorse			1	
Vlaamse gaai			1	1
Waterhoen				2
Wintertaling				2
Witstuitbarmsijs			1	
Witte kwikstaart			1	
Zilvermeeuw			1	
Zwaan, knobbel			4	4
Zwaan, wit			16	
Zanglijster	6	12	19	18
Zwarte mees				1
Zwarte roodstaart			1	
Zwartkop			3	5
Totaal aantal soorten*	26	33	62	64
Totaal aantal vogels	1587	1120	1731	1271

* bij het totaal aantal soorten zijn dubbeltellingen (bijv. kleine en major putter) waar mogelijk uitgefilterd.

Bijlage 2 - Op beurzen en op internet

(door particulieren) aangeboden in Nederland voorkomende Europese vogelsoorten
(Rode Lijst soorten zijn **vet** aangegeven)

Appelvink	Grote kruisbek	Kuifeend	Spreeuw
Baardman	Grote lijster	Kuifleeuwerik	Staartmees
Bergeend	Grote zaagbek	Kwak	Steenloper
Blauwborst	Grutto	Kwartel	Steenuil
Bonte strandloper	Goudhaan	Merel	Steltkluut
Bonte vliegenvanger	Heggenmus	Middelste zaagbek	Sijs
Boomklever	Holenduif	Nachtegaal	Tafeleend
Boomleeuwerik	Hop	Nonnetje	Tapuit
Boompieper	Houtduif	Oehoe	Torenvalk
Bosuil	Huismus	Ooievaar	Tuinfluitier
Brandgans	Keep	Ortolaan	Tureluur
Brilduiker	Kerkuil	Patrijs	Turkse tortel
Buizerd	Kievit	Pestvogel	Veldleeuwerik
Dodaars	Kleine barmsijs	Pijlstaart	Vink
Drieteenstandloper	Kleine bonte specht	Purperreiger	Wielewaal
Eidereend	Kleine plevier	Putter	Winterkoning
Europese kanarie	Kleine rietgans	Ransuil	Wintertaling
Frater	Kleine zilverreiger	Rietgors	Witoogeend
Geelgors	Kluut	Ringmus	Witstuitbarmsijs
Gekraagde roodstaart	Kneu	Roodborst	Witte kwikstaart
Gele kwikstaart	Knobbelzwaan	Roodborsttapuit	IJseend
Goudvink	Koereiger	Roodhalsgans	IJsvogel
Grasmus	Kolgans	Roodmus	Zanglijster
Grauwe gors	Koperwiek	Ross gans	Zomertaling
Grauwe klauwier	Korhoen	Rotgans (witbuik)	Zomertortel
Grauwe vliegenvanger	Kraanvogel	Scholekster	Zwarte roodstaart
Griel	Krakeend	Slobeend	Zwarte zee-eend
Groenling	Kramsvogel	Smient	Zwartkop
Grote barmsijs	Krooneend	Sneeuwgans	
Grote gele kwikstaart	Kruisbek	Sneeuwgors	

Soorten die niet aangeboden werden aangetroffen, maar waar wel een kweekverslag van werd gevonden of gekweekte exemplaren van werden tentoongesteld: **bontbekplevier**, buidelmees, boompieper, **graspieper**, waterpieper en zwarte mees.

Soorten die niet aangeboden werden aangetroffen, maar die wel zijn gerapporteerd als gestolen uit volièrres zijn: boomkruiper en kuifmees.

Soorten die niet aangeboden werden aangetroffen, en waarvan dus niet met zekerheid kan worden gesteld dat ze in Nederland in gevangenschap worden gehouden, maar die op internet wel worden gevraagd, zijn: **velduil**, **kemphaan**, wulp.

Literatuur

Aviornis, 2006. Tweemaandelijks tijdschrift van Aviornis v.z.w. en Aviornis International.

Birdlife. April 2006. Position statement by EU Birdlife partners on the importation of wild birds into the European Union.

Bijlsma R.G., van Geneijgen P. & Koks B., 2006. Ego-boosting and money-making: raptors as a consumptive and economic commodity, *De Takkeling* 14.

Bureau Argeloo&Bos. Mei 2003. De feiten op een rij. Een verkennende studie naar de rol van Nederland in de legale en illegale handel in (producten van) planten en dieren. In opdracht van het Wereld Natuur Fonds.

De Europese Cultuurvogel, 2006. Tweemaandelijks tijdschrift van de Speciaalclub Europese Cultuurvogels.

De Jachtopzichter, jaargang 18, no. 3 maart 2006. Beschermde vogels vangen binnen de bebouwde kom.

IFAW. Juli 2005. Caught in the web: wildlife trade on internet.

Geneijgen P. 2003. Broedseizoen 2003 van Slechtvalken in Nederland. Nieuwsbrief Werkgroep Slechtvalk 9(1): 2-6.

Mingeroet, A. van, 2001 (2e druk). Europese vogels. Kweken en tentoonstellen.

Onze vogels, meerdere jaargangen. Maandblad van de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers.

Raad voor dierenaangelegenheden. Maart 2006. Gedeelde zorg, feiten en cijfers. Advies RdA 2006/02.

RSPB. 2004. Birdcrime 2004. Offences against wild bird legislation in 2004.

Standaard Europese Cultuurvogels: deel 1 en 3. Januari 2006.

Theile, S., Steiner, A. and Kecse Nagy, K. 2004. Expanding borders: new challenges for wildlife trade controls in the European Union, *TRAFFIC Europe*.

Vereniging Natuurmonumenten, 2006. Evaluatie toezicht 2006. Een evaluatie van het toezicht bij Natuurmonumenten. 's-Graveland.

Vogelbescherming Nederland, Tirion Natuur en Sovon, 2005. Rode Lijst van de Nederlandse broedvogels.

Vogelbescherming Vlaanderen vzw. Mei 2003. Advies. Wijziging van de regelgeving betreffende het bezit en de registratie van gekweekte Europese vogels.

Vogelvreugd, 2006. Maandblad van de Algemene Nederlandse Bond van Vogelhouders.

Aantekeningen

Aantekeningen